

N:o 251.

Af Herr Carl Larsson från Elfsborgs län: Om ändring i Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864 rörande hemmansklyfning och jordafsöndring.

I Kongl. Förordningen den 6 Augusti 1864, som upplifvar hufvudsakliga innehållet af Kongl. Förordningen den 19 December 1827 om hemmansklyfning och jordafsöndring, tillägges egare af besuten hemmansdel rättighet att utlösa de obesutne. Denna rättighet, i och för sig stridande emot lagbunden medborgerlig frihet, är numera onödig, sedan med besittning af hemmanen ej är, såsom i fornda tider var förhållandet, förknippad skyldighet att förse sig med stora förråd af naturapersedlar, för att kunna hålla fri gästning och skjuts åt Konungens embetsmän och andre resande samt foder till handa åt Konungens hästar, så ock den sista lemningen af behovet att vara besuten upphört genom upphäfvandet af 1809 års Riksdags-ordning, enligt hvilken för valbarhet till riksdagsman i Bonde-Ståndet erfordrades besutenhet. Obegränsad hemmansklyfning är en oafvislig nödvändighet, såvida man ej från jordbesittning och stadige hemvist vill utesluta en stor del af den befolkning, som med kroppsarbete måste sig försörja. Jag hemställer fördenskull, att sista momentet af 1 § och hela 2, 3, 4, 5 och 6 §§ i 1864 års förordning måtte upphävas, samt att 1 Kap. således komme att innehålla blott en §, så lydande:

alla under enskild eganderätt varande hemman, samt de Krono- eller andra publika hemman, som under stadgad åborätt äro upplåtna, med undantag, enligt särskilda föreskrifter, af dels lotshemman utaf krono- eller skattenatur och dels de skattehemman, hvilka, enligt Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1811, äro oskiljaktige från bruk, hvarunder de lyda, få klyfvas till hvad hemmanstal som helst; och må jemväl, i afhandling om öfverlåtelse af utklyfven hemmansdel, dess läge och gränser inom stamhemmanet be-

stämmas samt mantalet derefter uträknas. Den uträkning skall af Konungens Befallningshafvande pröfvas och fastställas;

Söker någon lagfart, innan så förfaret är, som ofvan sägs, hvile sådan ansökning, till dess bevis om fastställelse å den utklufna hemmansdelens mantal företes, och lägge Rätten sökanden tid före att det fullgöra, vid äfventyr att ansökningen annars förfaller.

Såsom följd häraf måste 5 § i 1 Kap. af Kongl. Skiftesstadgan den 9 November 1866 upphävas, hvarom jag serskild motion afgifvit.

Öfvergående till stadgandena i 2 Kap. af 1864 års åberopade Förordning, som handlar om jordafsöndring, så, enär obegränsad hemmansklyfning bör vara tillåten, förefinnes ej något behof af afsöndring under full eganderätt för all tid i andra fall, än som uppräknas i 15 §.

Genom afsöndring af jord för all tid har en folkklass uppstått, som, utan något omedelbart åliggande till Staten och oberoende af all framtida jordbeskattning samt utan talan i flera frågor af allmän beskaffenhet, befinner sig till Staten i en skef och oegentlig ställning, hvilken, der denna klass blefve talrik, hvartill anledning ej saknas, kunde medföra fara för det allmänna. Den är ock skadlig för ett rätt ordnad jordbruk på stamhemmanet, samt åstadkommer ej sällan misshällighet emellan den afsöndrade lägenhetens innehafvare och egaren af bolbyn. Sådana afsöndringar tillkomma förnämligast, der hemman eges af en vårdslös åbo, som, utan beräkning på hemmanets bestånd i framtiden, för ögonblickligt afhjelpande af trängande penningebefoh, emot kontant belopp öfverlåter en del af sin jord. Ligger hemman i sådan hand inom skogsbygd, får afsöndringstagaren vanligen sig anvisad en park, deri han skyndsamt afbränner skogen och utsuger marken så, att den under flera mansåldrar ej kan bära hvarken skog eller andra växter. I öfverlåtelseafhandlingen betingas jemväl ofta åt lägenhetsinnehafvaren rättighet till mulbete å bolbys oafhända mark samt andra servituter, som inskränka hemmansåbons eganderätt, hvilket ock till bolbys försvagande bidrager. I allmänhet vidlåda afhandlingar om afsöndring det fel, att de, författade af personer, som sakna språkkunskap och erforderlig insigt, ej innehålla rediga bestämmelser af de afhandlandes ömsesidiga rättigheter och skyldigheter, hvarigenom dessa afhandlingar gifva rum för kostsamma rättegångar af mångahanda beskaffenhet. Detta fel torde dock, utan lagstiftningens mellankomst, kunna blifva afhulpet genom allmänna spridd folkbildning. Dessutom har flerstädes händt, att, fastän i förordningen stadgas, att viss afgäld å den afsöndrade lägenheten skall af Konungens Befallningshafvande bestämmas och i Kronans jordebok anteckning derom ske, sådant dock ganska ofta underlåtes, men att ej dess mindre med

öfverlåtelsen blifvit lagfaret; härigenom vållas oordning i kameralt afseende och att, vid upplägning af fastighetsbok vid under rätt, derå lagstiftande magtens uppmärksamhet läser snart tagas starkt i anspråk, flera afsöndringar under eganderätt, som af inteckningsprotokollen ej uppenbaras, blifva förbigångna, hvaraf vidare följer, att, om lägenhetsinnehafvares eganderätt ändå skulle varda bibehållen, osäkerhet i eganderätt till stamhemmanen samt i pant- och nyttjanderätt blefve ett fortfarande ondt, till stor skada för realkrediten. Någon vill nemligen ej taga pant i en egendom, der egaren deraf ej kan förebringa tillförlitliga bevis om egendomens för ögonen liggande ostyckade område.

Huruledes den sist omnämnda olägenheten skall afhjelpas, utgör emellertid föremål för en särskild förordning, som ej må sammanblandas med stadgandena i den nu ifrågavarande.

Jag föranlåtes häraf hemställa, att 2 Kap. i 1864 års förordning måtte omarbetas, och har jag äran till dess förändrade innehåll afgifva följande förslag: 2, 3, 4 och 5 mom. i 7 §, samt hela 9, 10, 12, 13, 16 och 18 §§ skulle, under annan nummerordning för paragraferna bibehållas, samt 14 § upphävas, men öfriga stadgandena erhålla efterskrifna lydelse:

7 § (i nya förordningen den 2:dra)

Mom. 1. Egare af hemman eller lägenhet hafve rätt att af dess egoområde, med de vilkor och undantag, som här nedan sägs, till en eller flera upplåta jord till besittning på viss tid, dock ej öfver femtio år, eller ock till besittning för lifstid af person, som till är, då upplåtelsen sker.

8 § (i nya förordningen den 3:dje) oförändrad med uteslutande af orden "under full eganderätt".

11 § (i nya förordningen den 6:te); deri tillägges detta moment: Vill innehafvare af hemman eller lägenhet derifrån afsöndrad jord återvinna på den grund, att den sednares innehafvare, utan den förstnämndes tillstånd, på annan jorden öfverlåtitt, bör han inom natt och år, efter det han en sådan öfverlåtelse veta fick, talan om återvinning instämna, försummas det, anses han hafva den öfverlåtelse tillåtitt, och ege ej talan emot den, som jorden då besitter.

15 § (i nya förordningen den 9:de)

Mom. 1. Vill någon från hemman eller lägenhet afsöndra vattenfall eller fiske, hafve der rätt till, vare sig för all tid, under full egande rätt, eller till besittning å viss tid eller lifstid, efter hvad derom sägs i 2 § mom. 1, och med vilkor att viss årlig afgäld derå lägges.

Mom. 2. Afsöndras tillika jord, åsättes den mantal, hvarmed förenas den afgäld, som å vattenfallet eller fisket varder lagd.

17 § (i nya förordningen den 11:te)

Mom. 1. Behålles oförändradt.

Mom. 2. Kan den, som lagfart eller inteckning söker, ej genast förete bevis, att afgäld å den afsöndrade jorden eller lägenheten blifvit af Konungens Befallningshafvande fastställd, förfares med sådan ansökning, såsom i 1 Kap. härfvan sägs.

Öfriga mom. tecknade under N:ris 3 och 4 bibehållas.

19 § (i nya förordningen den 13:de)

Mom. 1. Är af jord, som till afsöndring efter förra författningar tillåten varit, större andel, än som svarar mot en tiondedel eller, der jorden är af säteri, rå och rörs eller insockne natur, en femtedel af hemmanets egovidd för all tid afsöndrad, utan behörigt tillstånd, och vill innehafvaren, då klander derå af vederbörande väckes, hela den jord behålla, emot åtagande af andel i mantal och ränta, i förhållande till hemmanets egovidd, hafve der rätt till.

Mom. 2, 3 och 4 bibehållas.

20 § (i nya förordningen den 14:de)

Mom. 1. Tvister angående afsöndring af jord eller lägenhet från hemman, ehvad de äro af krono-, skatte- eller frälse-natur, skola vid allmän underrätt upptagas och i den för tvistemål stadgade ordning fullföljas.

Mom. 2 bibehålles med förändring af §§:nes nummer.

För Stora Kopparbergs län gälle hvad derom finnes särskildt stadgad.

Stockholm i Januari 1868.

Carl Larsson
från Elfsborgs län.
